

Európska únia

OD VOJNY K MIERU

PRÍBEH EURÓPY

ĎAKOVNÝ PREJAV PRI PRÍLEŽITOSTI UDELENIA
NOBELOVEJ CENY ZA MIER® EURÓPSKEJ ÚNII

Hermana Van Rompuya, predsedu Európskej rady,
a José Manuela Durão Barrosa, predsedu Európskej komisie

OSLO, 10 DECEMBRA 2012

Prejav Hermana Van Rompuya, predsedu Európskej rady

Vaše Veličenstvá, Vaše kráľovské Výsosti, vážení najvyšší predstavitelia štátov a vlád, členovia Nórskeho Nobelovho výboru, Vaše Excelencie, vážené dámy a páni,

stojíme tu spoločne s pokorou a vd'ačnosťou, aby sme v mene Európskej únie prevzali túto cenu.

V čase neistoty pripomína dnešný deň ľuďom v celej Európe a vo svete základný cieľ Únie: šíriť bratstvo medzi európskymi národmi, dnes i v budúcnosti.

Táto úloha dnes prináleží nám.

V minulosti to bola úloha predchádzajúcich generácií.

A bude to úloha aj pre generácie, ktoré prídu po nás.

Tu, v Osle, chcem vzdať úctu všetkým Európanom, ktorých snom bol kontinent zmierený so sebou samým, a všetkým, ktorí tento sen deň čo deň premieňajú v realitu.

Táto Nobelova cena patrí im.

Vojna je rovnako stará ako Európa. Náš svetadiel zjazvili kopije a meče, kanóny a delá, zákopy a tanky, a nielen tie.

Tragédiu vojny opísal Hérodotos pred 2500 rokmi týmito slovami: „Počas mieru synovia pochovávajú svojich otcov. Počas vojny pochovávajú otcovia svojich synov.“

Po dvoch strašných vojnách, ktoré zachvátili náš kontinent a s ním aj zvyšok sveta, zavládol nakoniec v Európe pretrvávajúci mier.

V tých temných časoch boli mestá v ruinách a v srdciach mnohých vládol smútok a zatrpknutosť. Aké ťažké sa vtedy muselo zdať, čo povedal Winston Churchill, „znova nájsť svoje drobné radosti a vieru v to, že život sa oplatí žiť“.

Ako dieťa narodené v povojnovom Belgicku som počul tieto príbehy z prvej ruky.

Moja stará mama rozprávala o „veľkej vojne“.

V roku 1940 musel môj otec, ktorý mal vtedy len 17 rokov, kopať svoj vlastný hrob. Podarilo sa mu však uniknúť, a len preto som tu dnes s vami.

Od zakladateľov Európy bolo teda veľmi odvážne vyhlásiť: áno, dokážeme prelomiť tento nekonečný bludný kruh násilia, môžeme potlačiť logiku pomsty a sme schopní spoločne vybudovať lepšiu budúcnosť. Aká to bola vtedy silná myšlienka!

Isteže, mier by v Európe zrejme bol býval zavládol aj bez Únie. Zrejme áno. To sa už nikdy nedozvieme. Zrejme by však nikdy nedosiahol tú istú povahu. Nielen strohé zastavenie paľby, ale trvalý mier.

Ja osobne som presvedčený, že tento mier je výnimočný vďaka zmiereniu.

4

Tak v politike, ako aj v reálnom živote, sa zmierenie dosahuje najťažšie. Zmierenie znamená viac než odpustenie a zabudnutie, či dokonca nový začiatok.

Keď uvážime, čím prešlo Francúzsko a Nemecko, a potom sa podujali na takýto krok! Podpísali zmluvu o priateľstve! Vždy, keď počujem tie slová – priateľstvo – Freundschaft, Amitié – cítim dojatie. Sú to osobné slová, a nie slová predurčené na zmluvy medzi národmi. Avšak vôľa nedopustiť, aby sa história zopakovala, vôľa vytvoriť niečo radikálne nové bola taká silná, že sa pre ňu museli nájsť aj nové slová.

Pre ľudí bola Európa príslubom, Európa sa rovnala nádeji.

Keď Konrad Adenauer navštívil v roku 1951 Paríž, aby uzavrel Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele, jeden večer ho čakal v hoteli darček. Bola to vojnová medaila, Croix de Guerre, ktorá predtým patrila francúzskemu vojakovi. Jeho dcéra, mladá študentka, nechala medailu nemeckému kancelárovi s krátkym odkazom – ako gesto zmierenia a nádeje.

Mám pred očami ďalšie dojímavé obrazy.

Vedúci predstavitelia šiestich štátov zhromaždení v Ríme, vo večnom meste, aby vytvorili novú budúcnosť.

Willy Brandt kľučí vo Varšave.

Robotníci v Gdansku pred bránami lodeníc.

Mitterrand a Kohl držiaca sa za ruky.

Živá reťaz dvoch miliónov ľudí spájajúca Tallinn s Rigou a Vilniusom v roku 1989.

“ Pre ľudí bola Európa príslubom, Európa sa rovnala nádeji. ”

Tieto okamihy prispeli k zahojeniu rán Európy.

Ale iba symbolickými gestami sa nedá dosiahnuť trvalý mier.

A tu vchádza do hry „tajná zbraň“ Európskej únie: jedinečný spôsob prepojiť naše záujmy tak, aby sa vojna stala nemysliteľnou. Vďaka neustálym rokovaniam o čoraz väčšom množstve tém, medzi stále väčším počtom krajín. Presne podľa zlatého pravidla Jeana Monneta: „Mieux vaut se disputer autour d'une table que sur un champ de bataille.“ („Lepšie bojovať za rokovacím stolom ako na bojisku.“)

Ak by som to mal vysvetliť Alfredovi Nobelovi, povedal by som: nielen mierový kongres, ale neustály mierový kongres!

Pripúšťam, že niektoré aspekty môžu pôsobiť mätúco, a to nielen na nezasvätených.

Ministri z vnútrozemských krajín vášnivo diskutujúci o rybolovných kvótach.

Škandinávski poslanci Európskeho parlamentu rokujúci o cenách olivového oleja.

Únia zdokonalila umenie dosahovať kompromisy. Nejde o víťazstvo alebo porážku, ale o zabezpečenie toho, aby všetky krajiny ukončili rokovania ako víťazi. „Nudná politika“ sa v tomto prípade vypláca.

Vážené dámy a páni,

oplatilo sa to.

Mier je dnes samozrejmosťou.

Vojna sa stala nemysliteľnou.

Avšak „nemysliteľný“ ešte neznamená „nemožný“.

To je dôvod, prečo sme sa tu dnes zišli.

Európa musí dodržať svoj prísľub mieru.

Som presvedčený, že toto je stále základným cieľom Únie.

Európa sa už však viac nemôže spoliehať iba na tento prísľub, keď chce inšpirovať občanov. Svojím spôsobom je to tak dobre – spomienky na vojnu utíchajú.

Aj keď to tak zatiaľ nie je všade.

Sovietska nadvláda nad východnou Európou sa skončila len pred dvomi desaťročiami.

Krátko nato došlo na Balkáne k príšernému krviprelievaniu. Deti narodené v čase hromadného zabíjania v Srebrenici budú mať budúci rok len osemnásť.

Ich mladší bratia a sestry sa však už narodili po tej vojne. To je prvá skutočná povojnová generácia v Európe. A musí to tak zostať.

“ Mier je dnes samozrejmosťou.
Vojna sa stala nemysliteľnou.
Európa musí dodržať svoj prísľub mieru. ”

Vážení prezidenti, vážení predsedovia vlád, Vaše Excelencie,

kde bola predtým vojna, je dnes mier. Pred nami však stojí ďalšia historická úloha: udržať mier všade tam, kde je. Koniec koncov, dejiny nie sú románom, knihou, ktorú by sme po šťastnom konci mohli zavrieť. Sme plne zodpovední za našu budúcnosť.

A dnes to platí viac ako kedykoľvek predtým; teraz, keď nás zasiahla najhoršia hospodárska kríza za posledné dve generácie a spôsobila ľuďom značné ťažkosti. Pre politické putá našej Únie to predstavuje veľkú skúšku.

Rodičia snažia sa zarobiť si na živobytie, robotníci, čo nedávno prišli o prácu, študenti, ktorí sa obávajú, že bez ohľadu na vynaložené úsilie si nenájdu zamestnanie – keď títo ľudia uvažujú o Európe, mier nie je to prvé čo ich napadne.

Keď sa zdá, že blahobyt a práca – základy našich spoločností – sú ohrozené, je prirodzené, že sa naše srdcia zatvrdzujú, naše záujmy zužujú, ba že sa vraciame k dávno zabudnutým obvineniam a predsudkom. Niektorí môžu začať spochybňovať nielen spoločné rozhodnutia, ale i samotné spoločné rozhodovanie.

Napriek tomu, že si musíme zachovať zmysel pre primeranosť – ved' takéto napätie nás hneď nevrhá do temnej minulosti –, Európa dnes stojí pred skutočnou skúškou.

Aby som parafrázoval slová Abrahama Lincolna, ktoré vyslovil v čase veľkej skúšky na inom kontinente, ide dnes o to, či táto Únia alebo ktorákoľvek Únia takto zrodená a zapálená za túto myšlienku, môže dlhodobo prežiť.

“ Ich bin ein Europäer.
Je suis fier d'être européen.
Som hrdý na to, že som Európan. ”

Odpoveďou na túto otázku sú naše skutky a sme presvedčení, že v tejto skúške uspejeme. Vynakladáme veľa úsilia na prekonanie ťažkostí, aby sme obnovili rast a tvorbu pracovných miest.

Je to, prirodzene, čistá nevyhnutnosť. Poháňajú nás však aj iné pohnútky: vôľa zostať strojom vlastného osudu, zmysel súdržnosti a svojím spôsobom aj celé storočia prítomná myšlienka Európy ako takej.

Skutočnosť, že sú tu dnes toľkí európski lídri, zvyrazňuje naše spoločné presvedčenie, že túto skúšku spoločne prekonáme. Že z nej vyjdeme silnejší. Že budeme dostatočne silní na to, aby sme vo svete ubránili naše záujmy a šírili naše hodnoty.

Všetci sa usilujeme o to, aby sme deťom dneška a deťom zajtrajška zanechali lepšiu Európu. Aby ľudia, keď sa raz pozrú späť na naše časy, mohli povedať, že táto generácia – naša generácia – ochránila svoj sľub Európe.

Dnešní mladí ľudia už žijú v novom svete. Pre nich je Európa súčasťou všedného života a nie pocit, že sme donútení byť na tej istej lodi. Nie. Skôr je to pre nich bohatstvo. Bohatstvo slobodne cestovať a vymieňať si skúsenosti. Bohatstvo zdieľať a spolutvarovať náš kontinent, náš život, našu budúcnosť.

Vaše Excelencie, vážené dámy a páni,

naš svetadiel, ktorý povstal po roku 1945 z popola a v roku 1989 sa opäť zjednotil, má obrovskú kapacitu pre znovupretvorenie. Je na ďalších generáciách, aby v tomto spoločnom dobrodružstve pokračovali. Dúfam, že sa chopia tejto zodpovednej úlohy s hrdosťou. A že si ľudia pritom povedia, ako my tu dnes: Ich bin ein Europäer. Je suis fier d'être européen. Som hrdý na to, že som Európan.

Prejav José Manuela Durão Barrosa, predsedu Európskej komisie

Vaše kráľovské Výsosti, Vaše Excelencie, vážené dámy a páni,

„Mier, to nie je len absencia vojny, je to cnosť“, „Pax enim non belli privatio, sed virtus est,“ napísal Spinoza. A dodal, že je to „stav mysle, dispozícia pre dobro, istota a spravodlivosť“.

Naozaj, skutočný mier môže existovať iba vtedy, ak majú ľudia istotu. Ak sú spokojní so svojím politickým systémom. Ak majú zaručené, že ich základné práva sú rešpektované.

Európska únia neznamená iba mier medzi národmi. Ako politický projekt stelesňuje tento osobitný stav mysle, na ktorý sa Spinoza odvoláva. Ako spoločenstvo hodnôt reprezentuje túto víziu slobody a spravodlivosti.

Živo si spomínam na rok 1974, keď som v dave ľudí vyšiel do ulíc v mojom rodnom Lisabone, v Portugalsku, a oslavoval demokratickú revolúciu a slobodu. Rovnaký pocit radosti, ktorý prišiel so vzplanutím demokracie, zažila tá istá generácia v Španielsku a v Grécku. Neskôr ho zažili v strednej a vo východnej Európe a v baltských štátoch, keď tieto krajiny znovu získali nezávislosť. Viaceré generácie Európanov opakovane ukázali, že ich rozhodnutie pre Európu bolo aj rozhodnutím pre slobodu.

Nikdy nezabudnem, ako Rostropovič hral Bacha pri zbúranom berlínskom múre. Tento obraz svetu pripomína, že to bola túžba po slobode a demokracii, ktorá odstránila staré rozdelenie a umožnila zjednotenie kontinentu. Vstup do Európskej únie bol podstatným krokom pre upravenie demokracie v našich krajinách. Pretože v centre záujmu Európskej únie sa nachádzajú ľudia a rešpektovanie ľudskej dôstojnosti. Pretože Európska únia podporuje rozmanitosť vytváraním jednoty. Podľa slov Karola Wojtyły, Európa po zjednotení mohla dýchať oboma časťami pľúc. A Európska únia sa stala naším spoločným domom. „Vlastou našich vlastí,“ ako to opísal Václav Havel.

Naša Únia je viac než združenie štátov. Je novým právnym poriadkom, ktorý sa nezakladá na rovnováhe síl medzi národmi, ale na slobodnom súhlase štátov deliť sa o zvrchovanosť.

“ Európska únia neznamená iba mier medzi národmi. Ako spoločenstvo hodnôt reprezentuje túto víziu slobody a spravodlivosti. ”

Od združenia produkcie uhlia a ocele až po zrušenie vnútorných hraníc, od šiestich krajín až po dvadsaťosem – keď sa k nám čoskoro pripojí Chorvátsko – ide o pozoruhodnú európsku cestu, ktorá nás vedie k „ešte užšej Únii“. A dnes jeden z najviditeľnejších symbolov našej jednoty drží každý v rukách. Je to euro, mena našej Európskej únie. Nevzdáme sa ho.

Vaše Excelencie, vážené dámy a páni,

mier sa nemôže opierať len o dobrú vôľu. Musí byť zakorenený v sústave zákonov, v spoločných záujmoch a v hlbšom zmysle spoločného osudu.

Geniálnosť zakladajúcich otcov spočívala presne v pochopení toho, že na zaručenie mieru medzi národmi v 20. storočí je potrebné myslieť nad rámec národného štátu.

Ako povedal Walter Hallstein, prvý predseda Európskej komisie: „Das System der Nationalstaaten hat den wichtigsten Test des 20. Jahrhunderts nicht bestanden“ („Systém národných štátov nezvládol najdôležitejšiu skúšku 20. storočia“). A dodal, že „v dvoch svetových vojnách sa ukázalo, že nedokázal zachovať mier.“

Jedinečnosťou európskeho projektu je, že spája legitímnosť demokratických štátov s legitímnosťou nadnárodných inštitúcií: Európskej komisie, Súdneho dvora Európskej únie. Tieto nadnárodné inštitúcie chránia všeobecné európske záujmy, bránia spoločné európske dobro a stelesňujú osudové spoločenstvo. Popri Európskej rade, v ktorej sú zastúpené vlády, sme v priebehu rokov vytvorili jedinečnú nadnárodnú demokraciu, ktorú symbolizuje priamo zvolený Európsky parlament.

Naša snaha o európsku jednotu nie je dokonalým umeleckým dielom; je dielom v procese vývoja vyžadujúcim si stálu a svedomitú prácu. Nie je samoučelom, ale prostriedkom k vyšším cieľom. V mnohých ohľadoch potvrdzuje snahu o kozmopolitný poriadok. Poriadok, v ktorom zisk jednej osoby nemusí byť dosiahnutý na úkor druhej osoby. Poriadok, v ktorom dodržiavanie spoločných noriem slúži dosiahnutiu univerzálnych hodnôt.

Preto Európska únia napriek svojej nedokonalosti môže byť a v skutočnosti aj je silnou inšpiráciou pre mnohých na celom svete. Pretože výzvy, ktorým čelíme, sa síce môžu medzi jednotlivými regiónmi rozsahom odlišovať, nie však svojou podstatou.

Všetci sa delíme o tú istú planétu. Chudoba, organizovaná trestná činnosť, terorizmus, zmena klímy: to sú problémy, ktoré sa nezastavia na hraniciach štátov. Pociťujeme rovnaké túžby a máme spoločné univerzálne hodnoty: tieto postupne zapúšťajú korene v rastúcom počte krajín na celom svete. Spája nás myšlienka neznižiteľnej jedinečnosti ľudskej bytosti („l'irréductible humain“). Mimo nášho národa, mimo nášho kontinentu sme všetci súčasťou jedného ľudstva.

“ Naša snaha o európsku jednotu nie je dokonalým umeleckým dielom; je dielom v procese vývoja vyžadujúcim si stálu a svedomitú prácu. Nie je samoučelom, ale prostriedkom k vyšším cieľom. ”

Jean Monnet končí svoje memoáre týmito slovami: „Les nations souveraines du passé ne sont plus le cadre où peuvent se résoudre les problèmes du présent. Et la communauté elle-même n'est qu'une étape vers les formes d'organisation du monde de demain.“ („Zvrchované národy minulosti už nie sú schopné riešiť problémy prítomnosti. Samotné [Európske] Spoločenstvo je len jedna etapa na ceste k organizovanému svetu zajtrajška.“)

Táto federalistická a kozmopolitná vízia je jedným z najdôležitejších prínosov, ktorý môže Európska únia k vznikajúcemu svetovému poriadku vložiť.

Vaše Excelencie, vážené dámy a páni,

pôsobenie Európskej únie vo svete je hlboko poznačené tragickými skúsenosťami nášho kontinentu – skúsenosťou extrémneho nacionalizmu, vojen a absolútneho zla holokaustu. Naše pôsobenie je poháňané túžbou, aby sa rovnaké chyby neopakovali.

Toto je základom nášho viacstranného prístupu ku globalizácii, ktorý vychádza z úzko súvisiacich zásad globálnej solidarity a globálnej zodpovednosti.

To motivuje naše vzťahy so susednými krajinami a medzinárodnými partnermi od Blízkeho východu po Áziu, od Afriky po Severnú a Južnú Ameriku.

To určuje náš odmietavý postoj k trestu smrti a našu podporu pre medzinárodnú justíciu, ktorú reprezentuje Medzinárodný súdny dvor a Medzinárodný trestný súd.

To poháňa našu vedúcu pozíciu v boji proti klimatickým zmenám a za potravinovú a energetickú bezpečnosť.

To je základom našich politík v oblasti odzbrojenia a proti šíreniu jadrových zbraní;

Ako kontinent, ktorý zažil spustošenie a potom sa stal jedným z najsilnejších svetových hospodárstiev s najpokrokovejšími systémami sociálneho zabezpečenia

a ktorý je najväčším poskytovateľom pomoci na svete, máme osobitnú zodpovednosť voči miliónom ľudí v núdzi.

V 21. storočí je jednoducho neprijateľné, aby sa rodičia bezmocne prizerali, ako im zomiera dieťa, pretože nemajú základnú lekársku starostlivosť, aby matky museli celý deň ísť pešo v nádeji, že získajú jedlo alebo čistú vodu, aby dievčatá a chlapci boli ochudobnení o detstvo, pretože sú nútení dospieť oveľa rýchlejšie.

Ako spoločenstvo národov, ktoré prekonali vojnu a bojovali proti totalitarizmu, budeme vždy stáť na strane tých, čo sa usilujú o mier a ľudskú dôstojnosť.

“ Ako spoločenstvo národov, ktoré prekonalí vojnu a bojovali proti totalitarizmu, budeme vždy stáť na strane tých, čo sa usilujú o mier a ľudskú dôstojnosť. ”

Dovoľte mi dnes z tohto miesta povedať, že súčasná situácia v Sýrii vrhá tieň na svetové svedomie a medzinárodné spoločenstvo má morálnu povinnosť reagovať na túto situáciu.

Dnes, pri príležitosti medzinárodného dňa ľudských práv, viac než v iný deň myslíme na obhajcov ľudských práv na celom svete, ktorí riskujú svoje životy pri obhajovaní hodnôt, ktoré si vážime. A žiadne múry väzenia nemôžu tento hlas umlčať. Počujeme ich dnes v tejto miestnosti.

Pripomíname si takisto, že minulý rok boli na tomto pódium ocenené tri ženy za ich nenásilný boj za bezpečnosť žien a práva žien. Ako Únia, ktorá je postavená na zakladajúcej hodnote rovnosti medzi ženami a mužmi zakotvenej v Rímskej zmluve z roku 1957, sme povinní chrániť práva žien na celom svete a podporovať posilnenie postavenia žien. Staráme sa o základné práva tých, čo sú najzraniteľnejší a pritom držia budúcnosť vo svojich rukách: deti tohto sveta.

Ako úspešný príklad nenásilného zmierenia založeného na hospodárskej integrácii prispievame k rozvoju nových foriem spolupráce, ktorá sa zakladá na výmene názorov, inováciách a výskume. Veda a kultúra tvoria jadro európskej otvorenosti – obohacujú každého jednotlivca a vytvárajú putá prekračujúce hranice.

Vaše Veličenstvá, Vaše kráľovské Výsosti, vážení najvyšší predstavitelia štátov a vlád, členovia Nórskeho Nobelovho výboru, Vaše Excelencie, vážené dámy a páni,

Dojatý a vd'ačný za udelenie Nobelovej ceny za mier si neviem predstaviť lepšie miesto, kde by som sa mohol podeliť o túto víziu, než tu v Nórsku, v krajine, ktorá sa veľmi zaslúžila o svetový mier.

Alfredovi Nobelovi veľmi ležalo na srdci, aby v Európe zavládol mier. V skoršej verzii svojho testamentu to dokonca označil za predpoklad svetového mieru.

To odrážajú aj prvé slová Schumanovej deklarácie, zakladajúceho dokumentu Európskej únie. „La paix mondiale“, „Svetový mier,“ hovorí sa v nej, „nemožno zachovať bez toho, aby sme nevyvinuli tvorivé úsilie, úmerné nebezpečenstvám, ktoré ho ohrozujú.“

Moje poslanstvo dnes znie: môžete sa spoľahnúť na naše úsilie v boji za trvalý mier, slobodu a spravodlivosť v Európe a na celom svete.

Za posledných šesťdesiat rokov európsky projekt dokázal, že národy a krajiny sa môžu zjednotiť cez hranice. Že rozdiely medzi „nami“ a „tými druhými“ sa dajú prekonať.

Našou nádejou, naším záväzkom, tu dnes je, že Európska únia spolu so všetkými ženami a mužmi dobrej vôle pomôže k tomu, aby sa svet viac zblížil.

Ďakujem Vám za pozornosť.

© European Commission

Posolstvo Nobelovej ceny za mier: iniciatíva EÚ Deti mieru

V roku 2012 EÚ získala Nobelovu cenu za presadzovanie mieru, uzmierenia, demokracie a ľudských práv v Európe.

EÚ rozhodla, že finančná odmena z Nobelovej ceny za mier poputuje na projekty podporujúce deti, ktoré nemôžu vyrastať v mieri. Zároveň rozhodla, že túto sumu zdvojnásobí a zvýši na 2 milióny EUR. Štyri vzdelávacie projekty, ktoré boli vybrané minulý rok, tak zatiaľ pomohli 28 000 deťom.

Únia mieni politické posolstvo Nobelovej ceny za mier zachovať aj naďalej a poskytovať tento cieleý nástroj na vzdelávanie v zónach konfliktu aj v budúcnosti. V roku 2013 opäť zdvojnásobila finančné zdroje a vyčlenila ďalšie 4 milióny EUR na existujúce a nové projekty.

13

© Európska komisia

© Európska komisia

© Európska komisia

Webová lokalita o udelení Nobelovej ceny za mier EÚ

Webová lokalita iniciatívy EÚ Deti mieru

#EUglobalplayer
#EUNobel